

orðaskifti

Orðaskifti um tingskipanina:

- Gerið ikki broytingar í heilum

Tað er skilagott av tingmonnum alla tíðina, til dæmis í eini nevnd, at viðgera allar ivasurningar, sum stínga seg upp í sambandi við tingskipanina og kanska eisini stýrisskipanarlógina. Men farið ikki í óðum verbum og gerið broytingar í heilum, bert tí tað ikki hóskar við tað, sum er opportunt í løtuni, skrivur Jógvan Sundstein í greinini

Eg lurtaði við áhuga eftir orðaskiftinum á tingi nú ein dagin um nýggju tingskipanina.

Tað er natúrligt, tá ið ein nýggj skipan hevur virkað eina tíð, at menn royna at gera stöðuna upp um, hvussu skipanin hevur roynst. Kortini haldi eg, at orðaskiftið visti, at enn er ov stutt frálíðið til, at rottu niðurstøðurnar kunnu gerast.

Tað syntist, sum menn nógv meira hugsadu um ávisar serstakar smálutir, heldur enn at gera sær eina meting av allari heildini. Tí gjørdist orðaskiftið fyrri stóran part ein vavstur av reglunum í stýrisskipanarlógini, tingskipanini og ikki minst av gomlu vanahugsanum stávandi frá gomlu ognú avtiknu reglunum.

STÝRISSKIPANARLÓGIN

Tað er ikki enn gingið heilt upp fyrri monnum, at vit hava fingið eina nýggja og rættlaga nóg broytt stýrisskipan. Onkur vildi vera við, at tingið var í erð við at avtaka seg sjálvt og leggja alt vald út til landsstýrið og embætismenn. Hetta var tingið tvørturimóti í ferð við at gera, aðrenn nýggja lógin fekk gildi, tí alt varð - ella í øllum forum kundi - blandað saman.

Harafturimóti hava vit nú fingið eina lógávu, sum broytir tað fyrrverandi kommunustýris- ella amtsráðslíknandi stöðuna hjá tinginum, til eitt parlamentarískt lógávgvning. Hetta her í sær, at valdsbýtið millum ting og stjórn er greitt definerað. Í summum forum kanska greiðari enn í grannalondum okkara. Vit hava nú:

1. Eitt fólkavalt lögting, sum hevur lógágvuvald viðvíkjandi lögtingslógum og avgerðarvald viðvíkjandi at seta í gildi ríkislógir her á landi.
2. Løgtingið hevur harafturat parlamentarískt eftirlit við landsstýrinum (stjórnini). Tað vil siga, at landsstýrið kann ikki sita, um meiriluti tingsins gevur tí misálitisvátan. Tingið kann við fyrispurningum og gjevnum landsstýrismálanevndina alla tíðina kanna um landsstýrið, tað vils iga lögmaður

og teir einstøku landsstýrismenninir (ráðharrarnir), gera sína skyldu og røkja sitt embætti rætt.

3. Landsstýrið hevur útinnandi politiska valdið. Teir einstøku ráðharrarnir við lögmanni á odda hava skyldu og ábyrgd at røkja sitt starv sambært stýrisskipanarlógina og lóg um ábyrgd landsstýrismanna.

4. Hvørki landsstýrið ella tann einstaki ráðharrin kann vera sitandi, um tað ella hann kemur í mótstrið við ein meiriluta í lögtinginum.

5. Parlamentarismen verður ella er nú galdandi. Tað vil siga, at ein meiriluti av givnum atkvøðum í tinginum eru avgerandi fyrri úrslit av atkvøðugreiðslu.

6. Vit sleppa undan í framtíðini at skula hava eitt landsstýri við luttøku av minst 17 tingmonnum. Tvørtur í móti kann ein framtíðar stjórn væl vera sett saman av flokki ella flokkum, sum samantlagt eru í minniluta av samlaða tingmannatalinum, men ikki hevur ein meiriluta móti sær. Hetta kann gera bæði stjórnar- og tingarbeiði nóg meira fleksibilt.

7. Ein onnur javnváð í valdsbýtinum millum lögmann og lögtingið er, at lögmaður kann útskriva val, tá ið hann heldur umstøðurnar gera tað neyðugt. Sama rætt hevur lögtingið uttanum lögmann at útskriva val, um tingið heldur tað vera neyðugt.

Tað sær út til, at tingmenn og landsstýrismenn enn ikki hava vant seg við, at stýrisskipanarlógin ikki umrøður samgongur og andstøður. Tí helst stóri hurlivasin undir her umrødda orðaskifti. Tingmenn og flokkar mugu venja seg við, at ábyrgdin liggur á hvørjum einstøkum, líka mikið, um hann hoyrir til ein landsstýrissflokk ella ikki. Orðini samgonga og andstøða koma at hava ein heilt annan týdning í framtíðini, enn tey hava havt áður.

Eitt uppskot til samtyktar er ikki løgfrøðiliga bindandi. Tí hevur eitt slíkt upp-

TINGSKIPANIN

Ein nýggj tingskipan er gjørd fyrst og fremst tí, at ein nýggj stýrisskipanarlóg er sett í gildi. Menn nýttu so samstundis høvi til at gera tingskipanina meira fullfíggaða og útgreinaða, so at sleppast kundi undan fleiri av teim íva- og tulkingspurningum, sum áður gjørdur seg galdandi, samstundis seinleitis órimulig viðurskipti vórðu rættað. Lat meg siga beinvegin, at eg haldi nýggju tingskipanina vera eitt valaverk. Bæði skipanin sjálf og tær viðmerkingar, sum fylgja við. Harafturat er ein rugva av tilfari uppá prent - og sum vónandi eisini verður fjørlitað - sum nýtt varð og gjørt varð í samband við nevndarviðgerðina av hesum máli.

Treyðugt so, at ikki tulkingspurningar koma fyrri eisini í framtíðini, og at broytingar eisini skulu gerast sum frálíður. Men burturúr orðaskiftinum kom einki, sum bendi á, at slíkt var neyðugt nú.

Eg skal lova mær at viðgera nakrar av teim spurningum, sum vóru tiknir fram:

UPPSKOT TIL SAMTYKTAR

Eftir tingskipanini er loyvt at seta fram uppskot til samtyktar sum viðvíkja tinginum sjálvum. Tað vil siga arbeiddshátt tingsins v.m. Misálitisvátan á lögmann ella landsstýrismann kann setast fram og fær rætt fram um onnur mál. Síðani kann setast fram uppskot til samtyktar um at heita á landsstýrið um at leggja fram lógaruppskot ella ríkislógartilmæli um ávíst samfelagsmál.

Harafturimóti er ikki loyvt at seta fram uppskot til samtyktar at áleggja landsstýrinum eitt ella annað. Landsstýrið er umsitingarvald, og tað er lögtingið ikki. Um lögtingið ikki er nóg við landsstýrisins umsiting av teim lógum, tað hevur samtykt, so eigur tað at seta landsstýrið frá. Løgtingið kann heldur ikki samtykka at heita á landsstýrið í fyrisitingarmálum. Framvegis tí lögtingið ikki skal fyrisita ella umsita.

Eitt uppskot til samtyktar er ikki løgfrøðiliga bindandi. Tí hevur eitt slíkt upp-

skot um fyrisitingarmál heldur ongan veruliga týdning. Ein fyrispurningur, rætt settur og rætt viðgjørdur á tingfundi, hevur nóg stórra týdning, tí bæði spyrjarin, landsstýrismáðurin og lögtingið sum heild eins og almenningurin, fær fullt innlit í um viðkomandi ráðharr er í samsvor við meirilutan á tingi. Er hann ikki tað, kann misálitisvátan setast móti viðkomandi.

Misálitisvátanir skulu sjálvandi ikki misbrúkast. Men hinvegin er tað avgjørt neyðugt við hvørt. Vit hava alt ov nógv av, at landsstýrir eins og einstakir landsstýrismenn bara sita fyrri at sita. Vit hava alt ov lítið av stöðutaknum, sum hava politiskar konsekvensir.

NEVNDARVAL

Spurningurin um nevndarval var eisini viðgjørdur undir orðaskiftinum. Ikki minst her er torført at koma burtur úr gomlum vana. Skipanin, sum gjørd er, er tann mest demokratiska, sum finnst kann. Høvuðsprinsippið er, at allir 45 nevndarsessirnir verða byttir undir einum millum tingflokkskarnar, sum teir eru sterkir til á tingi. Tað vil siga, at sjálvst smár flokkar fáa onkran nevndarsess uttan at vera noyddir at fara í valból. Hinvegin er ikki bannað at gera valbólkar. Men tað verður helst minni vanligt í framtíðini, tí tað skulu nevndarsessirnir í mongum forum býst, aðrenn landsstýrið er skipað. Býstast skal eftir lutfallsháttinum. Tað vil siga, at hvørja ferð einflokkur „eigur tær“ kann hann velja, hvønn sess, sum tá er eftir, hann ynskir. Aðrar avtalur og rossahandlar í nevndarbyrtinum eru í stríð við atlanina í tingskipanini og fra sum frálíður at undirgrava tær greiðu reglurnar sum eru.

Minnt verður eisini á, at nevndirnar í framtíðini ikki hava sama týdning sum áður. Tær hava ongan fyrisitingarlígan mynduleika. Tað høvdu summar av teimum í ólukkumát áður. Tí er hvør nevndarsessur nú nokununda líka nóg verður. Skal nokur nevnd takast framum, so má haldast, at landsstýrismálanevndin hevur mest „makr“.

leikum, teir høvdu, so eiga teir at fáa átal frá tingformanninum. Og endurtaka teir slíkt, eigur formannskapurin møguliga at nýta § 78 stk. 3 í tingskipanini, sum gevur møguleika at burturvisa tingmann í ein ella fleiri fundargar.

RÍKISLÓGARTILMÆLI

Løgtingið ger av um dansk-lógir verða settar í gildi í Føroyum. Sum oftast eftir uppskoti frá landsstýrinum. Tingskipanin § 52 sigur, at ríkislóg, sum sett verður í gildi fyrri Føroyar, skal orðast bæði á føroyskum og donskum. Hetta er bæði rætt og rimiligt.

Undir orðaskiftinum segði onkur, at hetta av praktiskum orsökum ikki kundi lata seg gera, og tí meinti viðkomandi, at reglan skuldi avtakast. Tað hevði verið spell, um slíkt varð gjørt. Løg sum skal galda í Føroyum eigur at vera orðað á landsins egna máli. Um nokur ríkislóg er samtykt og lýst bert í donskum aftaná ólavssøku í ár er hon ólóglig.

Um tingskipanin skal broytast á hesum øki kann tað ikki fáa gildi fyrr enn á komandi ólavssøku. Skal frávik gerast frá tingskipanini skulu minst 3/5 av tingmonnum á fundi atkvøða fyrri.

Tað er skilagott av tingmonnum alla tíðina, til dæmis í eini nevnd, at viðgera allar ivasurningar, sum stínga seg upp í samband við tingskipanina og kanska eisini stýrisskipanarlógina. Men farið ikki í óðum verbum og gerið broytingar í heilum, bert tí tað ikki hóskar við tað, sum er opportunt í løtuni.

Tórshavn, hin 28.10.1995
Jógvan Sundstein

Hyggið
her!

Menu
á 45 kr.

Hesa vikuna
í døgurðatímanum
frá kl. 12.00-14.00:

Týsdagin: Kebinettir v/ sós av soðnum
Mikudagin: Mexikansk grýta
Hósdagin: Kókaður høsnarungi
v/ aspargessós
Fríggjadagin: Büff Lindstrøm
v/ sós av soðnum

- annars á la carte

Vit levera eisini út av húsnum!

TÓRSGATA 11
Tlf. 19767
RESTAURANT